

МЕТАФОРЕ БУРЕТА И КРУГА КАО ВИДОВИ СПОЗНАЈЕ ИСТИНЕ О СВЕТУ – МОГУЋНОСТИ КОМПАРАТИВНОГ НАСТАВНОГ ЧИТАЊА ПРИПОВЕДАКА „БУРЕ” И „КРУГ” ИСИДОРЕ СЕКУЛИЋ

Апстракт: Предмет проучавања овог рада чине приповетке „Буре” и „Круг”, које се налазе у оквиру прозне збирке *Сайушници* (1913) Исидоре Секулић, а које су и део школског програма основне и средње школе. Прегнантног семантичког потенцијала, категорије бурета и круга из наслова узимају се као просторне метафоре помоћу којих се долази до спознаја истина о свету. Будући да таква врста повлашћеног сазнања припада приповедном „ја”, чији глас преовлађује у исповедној прози каква је збирка *Сайушници*, као средишњи интегративни фактор наставне интерпретације поставља се лик главне јунакиње. У раду се тако прати развојни пут приповедног субјекта и његовог односа према свету којим је окружен – од личног избора бурета као затвореног простора у ком се сањари и машта и који пружа слободу стварања сопственог света, али и који доводи до спознаје о пролазности и смрти, па све до круга чија наметнута затвореност онеспокојава и узнемирава субјекта, производећи у њему осећај неслободе.

Кључне речи: Исидора Секулић, *Сайушници*, „Буре”, „Круг”, метафоре бурета и круга, лик, настава.

УВОД

Иако би се поводом наставног тумачења приповедне прозе Исидоре Секулић могло много тога написати у контексту исхода и циљева којима се тежи и који би се могли остварити анализом приповедака „Буре” и „Круг”, овај рад, ипак, неће понудити типичан методички предлог путем којег би

се поменута дела интерпретирала на часовима књижевности, већ ће покушати да, упућивањем на један значајан аспект, а реч је о развоју главне јунакиње збирке *Сайуиџници*, скрене пажњу на значај просторних метафора у изградњи лика који би вероватно ученицима остао скривен ако би се занемарила свест о целини збирке и односа које приповетке међу собом обликују.

Водећи се законским програмима наставе и учења, који неретко показују недостатке и ограничавају наставни процес, прописано је да се *Сайуиџници* Исидоре Секулић обрађују два пута: први пут у шестом разреду, у оквиру ког се бира између приповетке „Буре” (на нивоу одломка) и „Чудесне справе” Бранка Ђопића,¹ и други пут у трећем разреду гимназије када је обавезним садржајем предвиђено тумачење *Сайуиџника*, посебно приче „Круг”.² У основној школи програмом је стављен акценат на проучавање слике детињства (отуда и Ђопићева приповетка као понуђени избор), док се у гимназији у први план поставља модерност Исидориног прозног првенца која се огледа како на плану садржине, језика и форме, тако и у односу који главна јунакиња има према свету којим је окружена, што *Сайуиџнике* издваја као дело које је наговестило авангардну међуратну прозу.³

Јасно је да се, преласком у више разреде, увећавају и захтеви који се пред ученике постављају, као и очекивани исходи, те отуда не изненађује што се управо идејном слоју, то јест односу јунака и света у Исидориним *Сайуиџницима*, придаје највише пажње у програму наставе и учења за трећи разред гимназије. Сматрајући такође да је овај аспект проучавања веома важан како за разумевање Исидорине приповедне прозе, тако и за стицање знања о њеној поетици уопште, у том погледу програм наставе и учења испоставља се не као ограничавајући фактор, већ управо пружа прилику да се на часовима редовне наставе тумаче две приповетке које, гледано на плану развојног пута приповедача збирке *Сайуиџници*, репрезентативно илуструју на који начин се приповедни субјект развија долазећи до одређених спознаја о свету које, природно, мењају и његов однос према том истом свету.

Имајући у виду да се приповетке „Буре” и „Круг” тумаче на различитим узрасним нивоима, те да између тумачења постоји размак од четири разреда,

¹ Програм наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања из предмета Српски језик и књижевност (2018). *Службени тласник Републике Србије – Просветни тласник*, год. LXVII, бр. 15, 271–276.

² Правилник о изменама Правилника о плану и програму наставе и учења за гимназију из предмета Српски језик и књижевност за трећи разред гимназије (2020). *Службени тласник Републике Србије – Просветни тласник*, год. LXIX, бр. 12, 14–34.

³ Исто.

њихово упоредно наставно проучавање условљено је датим околностима. У том погледу, поменути прозна остварења Исидоре Секулић могла би се довести у саоднос у трећем разреду гимназије приликом анализе „Круга”, и то тако што би се „Буре” најпре искористило у локализовању приповетке „Круг”, као и у мотивисању ученика за њено читање и тумачење. Потом би се на различитим нивоима интерпретације проучавале обе приповетке са ликом главне јунакиње као средишњим обједињујућим чиниоцем наставне интерпретације. Обрнут смер проучавања поменутих приповедака, узевши у обзир узраст и способности ученика у шестом разреду, не би био могућ, односно на тај начин ученици старијих разреда основне школе не би били у могућности да открију идејни слој одабраних приповедака, а који се једним својим делом огледа управо у спознајним истинама до којих, развијајући се и мењајући перспективе, приповедни субјект *Сайуџника* долази, а којима ће бити посвећено највише пажње у овом раду.

ОД БУРЕТА ДО КРУГА – РАЗВОЈНИ ПУТ ПРИПОВЕДНОГ СУБЈЕКТА

Колико су *Сайуџници* Исидоре Секулић изазвали *буре* међу ондашњим критичарима јасно показују, пре свих, радови Јована Скерлића и Антуна Г. Матоша, али и других истакнутих имена.⁴ Без залажења у критичке судове поменутих аутора, те у њихово образлагање и (не)оправдавање, на шта је у литератури толико пута указивано да је практично постало оно место које се, без обзира на предмет студије, мора поменути када се говори о делу Исидоре Секулић,⁵ оваква околност је, ипак, у контексту овог рада значајна из разлога што се може искористити као погодно мотивационо средство⁶ у наставном тумачењу приповедне прозе Исидоре Секулић. Тако се управо полемика коју

⁴ Мисли се првенствено на Скерлићеву студију „Две женске књиге”, као и на Матошеву критику наслова „Плес ријечи”.

⁵ Мада је у историји српске књижевности познато колико је критички суд Јована Скерлића утицао на рецепцију Исидориног дела, као и на саму списатељицу, која се увек враћала и полемисала са ставовима поменутог критичара, и премда је позивање на књижевноисторијске прилике део научног манира у уводним сегментима научних радова, сматрамо да није неопходно у свакој студији о делу Исидоре Секулић помињати ову околност, нарочито не онда када она није од превасходног значаја за предмет саме анализе, већ је више декоративног карактера и самим тим постаје опште место.

⁶ О могућностима мотивације ученика путем полемичких расправа насталих поводом одређеног књижевног дела видети више у: Николић (1999): М. Николић, *Методика наставе српској језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

су *Сайуџници* изазвали непосредно након изласка из штампе показује као подстицајна околност којом би се ученици заинтересовали најпре за читање, а онда и за тумачење збирке, те полемисање са аргументима које су водећи критичари у првој половини 20. века изнели о прози Исидоре Секулић.

Осим тога, нека од запажања Јована Скерлића скрећу пажњу управо на кључна тематско-мотивска и проблемска места збирке *Сайуџници*, која су уједно и интерпретативна тежишта у наставном тумачењу приповедака „Буре” и „Круг” у овом раду. Ту, пре свега, мислимо на следеће Скерлићеве тврдње: „Исидора Секулић има врло развијену ретку способност за интроспекцију, она може да немилостиво дуби у себе и у стању је да [...] страшно јасно види све кутове и наборе своје душе” (Скерлић 1964: 279–280). Затим Скерлић истиче и Исидорине „велике способности самопосматрања”, које ауторка, по критичаревом виђењу, „злоупотребљава” (Исто), а о *Сайуџницима* Скерлић пише и као о књизи која је „врло лична, скроз субјективна” (Скерлић 1964: 279), да би све то најзад довео, у негативном регистру, у везу са женским писањем које је склоно исповедном тону, искрености и „разголићавању своје душе” (Исто).

Интроспекција, субјективност, исповедни тон јесу заиста неке од битних поетичких одлика *Сайуџника*, а оне у први план ове приповедне збирке стављају приповедачко „ја”, за које се може рећи да у целини преовлађује, што *Сайуџнике* једним делом приближава *ауџиофикционалној прози* (в. Брајовић 2005: 70; Божић 2020: 78), а читалачку и истраживачку пажњу усмерава на лик приповедача који је уједно и главни јунак збирке. Приповедни субјект се испоставља као фигура која, поред тематско-мотивске сродности, повезује појединачне приповетке и твори од њих уметничку наративну целину. Стога се, када је реч о наставном приступу епским делима, дакле и збирци приповедне прозе, управо ликовима најчешће и посвећује највише пажње у току обраде, будући да се они испостављају као најдинамичнији чиниоци „чија кохезиона снага сабира низ других уметничких елемената у делу” и којима је подређена готово сва предметност текста (Бајић 1994: 12). Тако ће и у овом наставном читању приповедака „Буре” и „Круг” интегративни фактор тумачења бити лик главне јунакиње, при чему ће се поред функционалног и обједињујућег погледа уважавати и јединственост појединачних прича које су предмет анализе, како се у методичкој литератури и препоручује (Бајић 1994: 24). Основна намера таквог читања биће да се открије однос који јунакиња успоставља између себе и света, те да ли се он од „Бурета” до „Круга” мења и на који начин и, најзад, како одређене просторне метафоре учествују у изградњи главног лика и спознајама до којих долази.

Давши категоријама бурета и круга структурно повлашћена места у збирци, а узевши уз то у обзир и њихов семантички потенцијал, довољно јасно се сугерише о значају који наведени појмови имају у *Сајућницима* Исидоре Секулић. Они, наиме, не представљају тек статичне категорије места, већ напротив имају активну улогу у формирању лика главне јунакиње и њених погледа на свет. То се може приметити већ у иницијалној приповеци, у којој девојчица у старом бурету проналази место у којем може да буде „сасвим заграђена и сасвим сама” (Секулић 1961: 12) и да из једне такве онеобичене перспективе посматра свет којим је окружена. Ако су ученици шестог разреда, у складу са својим узрастом и њему примереним читалачким вештинама, буре тумачили као простор у ком машта и креативност главне јунакиње могу да достигну своје највеће потенцијале, сада би такав доживљај овог специфичног простора требало проширити и подићи на виши интерпретативни и сазнајни ниво. У том смислу, ученике би требало упутити на оне одломке којима се илустративно показује како управо место на којем главна јунакиња борави подстиче њену склоност ка рефлексiji и промишљањима о темама које нису уобичајене међу децом. Изолована од остатка света, али у додиру са природом, размишљајући о животу, постојању, пролазности, смрти,⁷ главна јунакиња приповетке „Буре” долази наиме до неколико важних животних спознаја (уп. Хамовић 2017: 464) које ће је из света детињства постепено увести у свет одраслих. Прва до које долази јесте спознаја о смрти и пролазности, на шта упућују следећи одломци:

У тој трулој колибици сам научила да волим оно што не видим, оно што немам, и оно што мора да прође. [...]

Мало срце детета које још није знало ни шта је садашњост, слутило је да има пролазност и прошлост, да има трен кад се вене и пада и хлади, да долази час кад су горди вилински коњици што лепршају тамо високо под сунцем исто што и тупе следе глисте што гмижу под земљом.

Развијала се у детету туга оних што никад не верују да ће се вратити на место које остављају, и сумњају да може опет доћи оно што је прошло. [...]

Има дакле неко проклетство да ништа вољено не може остати. (Секулић 1961: 12–13).

⁷ Валентина Хамовић у својој студији „Време и простор у приповеци ’Буре’ Исидоре Секулић. Једна могућа интерпретација” примећује да овакво суочавање детета „са највећим и најтежим егзистенцијалним тајнама, отвара могућност да се покрене нови дијалог о, традиционално, тешко прихватаљивим темама, о темама које су, иначе, и те како продрле у живот савременог детета преко најразличитијих медија” (Хамовић 2017: 461).

Из наведеног се може запазити да приповедно „ја” повремено смењује треће лице јединине које се оглашава са извесне (временске) дистанце и заправо репрезентује глас одрасле јединке, чиме као да се жели дати валидност и сазнајна вредност закључцима до којих млада јунакиња долази. Тако се већ у „Бурету” може приметити постепено кретање од инфантилне перцепције ка врло сложеној перспективи одраслог приповедача која ће у „Кругу”, као и у осталим приповеткама збирке, доминирати.

Боравак у бурету, у којем се девојчица сусреће са животима различитих инсеката, омогућава јој да спозна коначност света и свих бића у њему, након чега као да се освешћује и долази до нове спознаје, којом детињство и све оно у шта је претходно веровала схвата као варку: „О лепе моје варке у које нема више уласка, у чијим бравама се сви кључеви крхају, а чија се врата више не отварају” (Секулић 1961: 15). Најзад, суочивши се са губитком себи драгог предмета (бурета), али и са губитком сопственог „летњег сна”, главна јунакиња градационо долази до коначне спознаје, односно у потпуности се уверава у оно о чему је до тада још увек слутила, а то је да се прошлост не може „зазидати”: „Да ми је да га купим, да га узидам у кулу, да кулу забравим са девет кључева, од времена на време бих се затворила у њу, и у мраку и ћутању бих лудовала да се могу зазидати трагови мртвих дана” (Секулић 1961: 20). На тај начин се може закључити да приповедно „ја” с почетка приповетке није исто као оно на крају, односно да се лик главне јунакиње постепено развијао и усложњавао, што је свакако једним делом било условљено преласком у буре, дакле променом простора, и самим тим мењањем перспективе из које девојчица посматра свет, што је довело до откривања новог, њој до тада непознатог света.

У вези са тим, осим просторног премештања јунакиње као једног од могућих утицаја на њен доживљај света, у критичкој литератури постоји и врло занимљиво тумачење које у лектури коју главна јунакиња приповетке „Буре” чита, а реч је о *Робинсону Крусону*, проналази практично *spiritus movens* за „њено сазревање и самоспознају”, односно „за откривање света, али и спознају себе саме” (Деспић 2007: 69). Испитујући „моћ идентификационог читања” аутор ове студије не само што долази до закључка да се главна јунакиња готово у потпуности поистовећује са фикционалним јунаком своје лектире већ примећује и нешто далеко важније, а то је да се још у првом штампаном прозном тексту Исидоре Секулић појављује феномен *деценџирираносџи* (в. Деспић 2007: 71–73), који ће свакако своју концептуализацију у пуном замаху остварити у приповеци „Круг”.

Усредсредивши у наставку рада пажњу на феномен центра, треба најпре истаћи да схватање круга и средишта има такав семантички потенцијал

и симболичку вредност да је постало предмет читаве монографије *Метаморфозе круга* Жоржа Пулеа. У овој студији аутор посматра на који се начин „амблем круга и средишта” доживљавао у различитим периодима и како је привлачио пажњу филозофа, теолога, књижевника, примећујући да: „Током векова, велики амблем средишта и лопте необично је променио смисао. Он се више не примењује искључиво на Бога, већ и на човека. Човек се, попут Бога, открива као средиште и као бесконачна лопта” (Пуле 1993: 24), а романтизам постаје она епоха чије је једно од најзначајнијих обележја заправо:

[...] стицање свести о у основи субјективном обележју духа. Романтичар је биће које открива да је средиште. Није важно што је свет објеката ван домаћаја, он зна да у дубини његовога бића постоји нешто што се не може изједначити са објектом, а што је ја-субјекат, најаутентичнији део његовог ја, или онај који он најрадије признаје за свој. Лишен периферије, романтичар ће се дуго здближавати са ја, са средиштем (Пуле 1993: 125) (подвлачења Н. Л. Ј.).

Овај одломак наводимо из разлога што јунакиња *Сайуџиника*, за коју је у литератури примећено да је „(нео)романтичарски настројена”, заиста има неке од одлика романтичарског духа, а оне се понајвише огледају управо у њеној сензитивности, изразитој субјективности и потреби за самопогледањем, те у издвојености и отклону од поменутог „света објеката”. Тај отклон приметан је већ у приповеци „Буре”, у којој приповедно „ја” бира самоћу, ћутање и тишину бурета спрам граје друге деце која се весело играју напољу:

Седела сам дакле по цео дан сама, у каквом кутићу, и превртала шарене и светле картоне по лексиконима и књигама природних наука [...] Тако данас, тако сутра, тако зимус, тако летос, прво у соби, па у ходнику, па на тавану, па у башти, па најзад у бурету [...] Помишљала сам прво да у друштву продрем у буре, али сам се предомислила и решила да га сама испитам и по робинзонски освојим (Секулић 1961: 10) (подвлачења Н. Л. Ј.).

Јунакиња жели да буде сама,⁸ а „хотимично самотништво, бескрајно дубље од обичне самоће, дуби двоструки јаз између ја и света” (Пуле 1993: 126). Иако се јунакиња градационо премешта из унутра ка споља (кућа–двориште), она се споља парадоксално опет затвара унутра, међу даске старог

⁸ Тема самоће у *Сайуџиницима* у литератури је тумачена и у контексту поетике експресионизма као један од типичних и кључних експресионистичких топоса (в. Стојановић Пантовић 2006: 84).

бурета, те тиме на извешан начин потврђује тезу о романтичарском откло-ну од „света објеката”. Буре, на просторном плану, постаје простор слободе, идеално место за јунакињин нови дом у којем ће она моћи несметано да сањари и машта, да замишља далеке крајеве и пределе, јер је „расклиматани стари дворца” (Секулић 1961: 10), односно „шупљикави и смежурани дво-рац” (Секулић 1961: 12) простор у којем буја „нека лака, мека и тиха фан-тазија” (Исто), то јест он је „нека врста паралелног света, са сопственим за-конитостима” (Хамовић 2017: 463) који јунакиња сама формира у складу са својим идеалима и својом природом.

Међутим, ако је главна јунакиња приповетке „Буре” показивала одре-ђене склоности романтичарске традиције, у „Кругу” се запажа да приповед-но „ја”, премда је у самом средишту приповедања, ипак не жели да буде сре-диште света. Бег од центрума, који се доживљава као тиранија и робовање, а које илуструју следећи искази: „Мрзим обожавање средишта и страх ме је од робовања њему” (Секулић 1961: 99), „А свугде је послушно враћање и ропско понављање, свугде одређује и побеђује центрум” (Секулић 1961: 100), „Круг је одвратни симбол ропства и комике” (Секулић 1961: 101), јасно пока-зује да је просторна метафора круга овде доведедна у везу са идејом људске слободе,⁹ која је у различитим периодима развоја људске мисли другачије схватана. Ако се опет вратимо на романтизам, приметимо да је фигура круга, у односу на разумевање Исидорине јунакиње, имала суштински ра-зличите конотације у поимању филозофа Фихтеа, који је „у тачки показао саму слику људске слободе. Тачка нема правца. Она у себи садржи све мо-гуће правце. Она је бескрајна могућност деловања” (Пуле 1993: 130), а чак је и Гетеу¹⁰ круг био симбол за људску слободу и слику среће (Пуле 1993: 147).

Главна јунакиња приповетке „Круг” пак у ониричкој перспективи халу-цинације, која је још више онеобичена у односу на ону у бурету, круг, услед његове затворености и истоветности, доживљава као наметнут избор не-слободе. Тако би се онда, у извесном смислу, у „глупој традицији вртоглави-це око средишта” (Секулић 1961: 99), о којој јунакиња говори, могли запра-во видети трагови романтичарске традиције, која је у средиште свог круга

⁹ У критичкој литератури фигура круга у делу Исидоре Секулић тумачена је и у контексту отпора паланачком духу (Брајовић 2005: 81), као и у односу на ауторкино схватање естетике књижевног дела (в. Брајовић 2005: 81–82)

¹⁰ То је приметио још и Матош у поменутој студији, у којој каже: „Док је Гетеу баш круг сим-бол омеђене слободе људске, наике аутономије и индетерминизма у свеопћем фаталном бео-чугу космичке нужде, хистерична жена је ексцентрична, стреми напоље из свеопћег круга, буну се против сваког реда и сваке стеге и закона, нарочито против окова обичног конвен-цијалног социјалног живота” (Матош 1952: 316).

ставила човека, а против чега приповедни субјект „Круга” жели да се побуни. Његову перцепцију света суштински обележава феномен децентрираности,¹¹ он у бесконачности и хаосу види простор слободе (Секулић 1961: 102), те се отуда појављује и фигура слободног путника, касније апострофирана Давидом, као оног који је у идејном смислу (неприпитомљеност, нехармоничност, вечито стварање, вечита промена) најближи приповедном „ја”. Међутим, таква идеална фигура у једном је тренутку пожелела да буде у средишту круга, да буде међу људима, поверовала је у „круг среће у кругу” (Секулић 1961: 105), што је главну јунакињу приповетке „Круг” довело до нове (болне) спознаје: „Те вечери ја сам много разумела и много изгубила” (Секулић 1961: 104). Иако ју је такво сазнање на изванредан начин разочарало, главна јунакиња ипак није одустала од својих уверења, те она ни на крају приповетке не пристаје да буде „банална” и „смешна”, да буде у кругу. На тај начин се може закључити да је у овом прозном остварењу Исидоре Секулић реч о изразито контемплативном приповедном субјекту, са израђеном и јасном свешћу о отпору према центруму и његовој тиранији.

ЗАКЉУЧАК

Упоредном наставном анализом приповедака „Буре” и „Круг” којом би се у средиште проучавања поставио аспект изградње лика главне јунакиње могло би се приговорити да се на тај начин друге уметничке вредности збирке *Сайуиџници* занемарују. Међутим, иако се предложеним наставним изучавањем поменутих приповедака у први план ставља један интегративни фактор, његова обједињујућа моћ је довољно велика да у себе сабере и остале чиниоце наставне интерпретације. Тако се, како смо у раду показали, анализом лика главне јунакиње залази и у идејни слој анализираних приповедака који је од непроцењивог значаја за разумевање не само јунакињине природе и погледа на свет већ и за схватање поетичких начела и одлика Исидорине приповедне прозе у целини. Такође, указавши на различите тачке гледишта и смене у приповедању једним делом анализе зашло се и у форме приповедања, што је још један значајан обједињујући чинилац наставног тумачења приповедне прозе.

¹¹ Пишући о могућностима тумачења Исидориних *Сайуиџника*, Александар Јерков је управо у овој околности видео репрезентативност *Сайуиџника* као врхунца модерне, сматрајући да Исидора Секулић „стоји на оном полу одбацивања диктата затворене структуре који ће у историји идеја постати доминантни читавих пола века касније, у критици структурализма и петрификоване рецепције” (Јерков 1998: 77).

Сагледавши приповетке Исидоре Секулић које се налазе у актуелним наставним програмима основних и средњих школа, а које врло добро репрезентују развојни пут приповедног субјекта, уз појачану поредбenu пажњу и мисаону ангажованост, ученици трећег разреда гимназије дошли су до закључка да се у поменутиим прозним остварењима може пратити процес усложњавања перцепције главне јунакиње – од инфантилне, али склоне рефлексивности, у приповеци „Буре”, у којој се просторним премештањем долази до одређених животних спознаја које мењају девојичин поглед на свет и њен однос са светом, па све до „Круга”, у којем је приповедно „ја” далеко сложеније, поседује одређено животно искуство које профилише свест која не пристаје на компромисе када је реч о разумевању средишта и круга као оне просторне метафоре која у приповедном субјекту производи осећај неслободе.

ЛИТЕРАТУРА

Бајић (1994): Љ. Бајић, *Методички приручници збирци приповедне прозе*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Божич (2020): С. Божић, Путовање као литерарна и наставна инспирација (Методички приступ текстовима о путовању Виде Огњеновић и Исидоре Секулић у основној школи), *Зборник радова Училишњеској факултетској*, бр. 14, Лепосавић: Учитељски факултет Призрен–Лепосавић, 73–87.

Брајовић (2005): Т. Брајовић, *Облици модернизма*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.

Деспич (2007): Ђ. Деспич, Функција интертекстуалности и децентрализација субјекта у „Бурету” Исидоре Секулић, *Наслеђе – часопис за књижевност, уметност и културу*, год. 4, бр. 7, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, 67–77.

Јерков (1998): А. Јерков, Врхунац модерне: *Сајушници* Исидоре Секулић и могућности њиховог тумачења, *Свети речи*, 6/8, Београд: Друштво за српски језик и књижевност, 75–77.

Матош (1952): А. Г. Матош, Плес ријечи, у: Е. Финци (прир.), *Есеји и фелетони о српским писцима*, Београд: Просвета.

Николић (1999): М. Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

Програм наставе и учења за шести разред основног образовања и васпитања из предмета Српски језик и књижевност (2018): *Службени иласник Републике Србије – Просветни иласник*, год. LXVII, бр. 15, 271–276.

Правилник о изменама Правилника о плану и програму наставе и учења за гимназију из предмета Српски језик и књижевност за трећи разред гимназије (2020): *Службени гласник Републике Србије – Просветни гласник*, год. LXIX, бр. 12, 14–34.

Пуле (1993): Ж. Пуле, *Метаморфозе круга*, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижарница Зорана Стојановића.

Секулић (1961): И. Секулић, *Сайујници. Писма из Норвешке*, Нови Сад: Матица српска.

Скерлић (1964): Ј. Скерлић, Две женске књиге, у: М. Бегић (прир.), *Писци и књије V*, Сабрана дела Јована Скерлића, Београд: Просвета.

Стојановић Пантовић (2006): Б. Стојановић Пантовић, *Сайујници Исидоре Секулић и експресионистички духовни простор, Подуна њројив средишња (нови њрилози о модерној срјској књижевности)*, Панчево: Mali Nemo, 81–90.

Хамовић (2017): В. Хамовић, Време и простор у приповеци „Буре” Исидоре Секулић. Једна могућа интерпретација, *Књижевност и језик*, LXIV/3–4, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 459–468.

Nevena I. Lukinić Janjuš

University of Belgrade

Faculty of Philology

Department of Serbian Literature and South Slavic Literature

THE METAPHORS OF THE BARREL AND THE CIRCLE
AS WAYS OF KNOWING THE TRUTH OF THE WORLD –
POSSIBILITIES OF COMPARATIVE READING OF THE SHORT
STORIES „BURE” AND „KRUG” BY ISIDORA SEKULIĆ

Summary: The paper examines short stories “Bure” and “Krug” from Isidora Sekulić’s collection named *Saputnici* (1913), which are prescribed by both elementary and high school curricula. The notions of barrel and circle have considerable semantic potential, and are interpreted as spatial metaphors which can be used in unfolding the truth of the world and existence. Since this type of privileged knowledge belongs to the first person narrator, as a feature of the confessional prose, such as the collection *Saputnici*, the main character should be placed as the central integrative factor of the teaching interpretation.

The paper follows the development of the narrator and her relationship to the world she is surrounded by – from her personal choice of a barrel as a closed space in which to dream and imagine and which provides the freedom to create her own world, but leads to the knowledge of transience and death as well, to the circle as a closed space which unsettles and disturbs the narrator, giving her a feeling of unfreedom.

Keywords: Isidora Sekulić, *Saputnici*, “Bure”, “Krug”, metaphors of barrel and circle, character, teaching.